

Wstęp	9
1. Przebudzenie środkowo-wschodniej Europy. Ziemie polskie i ich otoczenie między 2. połową VIII a początkami X wieku	13
Sąsiedzi chrześcijańscy i sąsiedzi pogańscy: krystalizowanie się wspólnot terytorialnych wokół ziem późniejszej Polski (koniec VIII – początki X wieku)	14
Kim byli? Gdzie zamieszkiwali? Poprzednicy Polaków	26
Plemiona czy grupy etniczne?	28
Wspólnoty terytorialne ziem polskich w świetle przekazów źródeł pisanych i danych archeologii	31
Regiony przed Piastami: podobne czy zróżnicowane etnokulturowo?	35
2. Konsolidacja czy fragmentacja? Ziemie południowej Polski w okresie przedpaństwowym	39
Ziemia krakowska i Śląsk w IX i X wieku: więcej różnic czy cech wspólnych?	39
Jeden region – różne wzorce kultury materialnej	45
Od Chodlika do Lublina	51
Archeologiczne ślady elit, ale brak prób konsolidacji terytorialnej pogranicza	57
Centrum krakowskie i niespełnione szanse wczesnej państwowości	68
Konteksty wielkomorawskie	76
Na północnych obrzeżach silnego sąsiada	77
Nieuchwytni Polanie: między mitem, historią i archeologią	79
3. Wielkopolska i Mazowsze w przededniu powstania państwa: rewolucyjne przemiany osadnicze na uboczu zainteresowań ówczesnych kronikarzy	85
U źródeł wzrostu i rozwoju gospodarczego Wielkopolski	85
Zagadkowa sieć grodów	91
Wielki region w cieniu Wielkopolski	96
Rozległa strefa handlu i wymiany oraz mieszania się kultur i cywilizacji	100
Spór o charakter etnokulturowy pogranicza	107
Zderzenie kultur i ideologii?	109
Długie trwanie i militarne elity (?) z Południa	111
4. Wyjście z cienia: ścieżki rozwoju strefy nadbałtyckiej	117
Emporia i wokółbałtycka strefa gospodarcza	118

(Przed)świt urbanizacji	120
Skandynawscy i słowiańscy osadnicy nad Parsętą	125
Centra osadnicze na wyspach	128
Pod znakiem wikińskiego Truso	131
Regionalne emporium nad Zatoką Gdańską?	135
W poszukiwaniu korzeni nadmorskiej metropolii	138
5. Od <i>Civitas Schinesghe</i> do <i>Polonii</i>: formowanie się państwa polskiego w świetle danych archeologii	141
U źródeł legendy Piastów	141
Ziemia gnieźnieńska w legendach dynastycznych i zapisach kronikarskich	143
Archeologia i spór o pierwotne siedziby rodu Piastów	145
Matecznik rodu Piastów?	150
Pretendent nad rzeką Prosną	153
Dwubiegunowy układ strategiczny?	155
Wyjście na zewnątrz, czyli początki ekspansji terytorialnej <i>Civitas Schinesghe</i>	157
Region pod kontrolą Piastów, ale tylko punktowe inwestycje	160
Piastowie nad Zatoką Gdańską	167
Spór o początki gdańskiego grodu	169
Pod znakiem nadbałtyckich ośrodków rzemieślniczo-handlowych i starszych terytoriów plemiennych	170
Czeska domena z „piętnem” piastowskich inwestycji?	175
Wiślica na nowo poznawana	177
Skąd Mieszko czerpał środki niezbędne do budowy państwa?	180
6. Wielki przełom: początki chrystianizacji ziem polskich w świetle danych archeologii	189
Chrzest władcy czy chrzest Polski?	189
Tajemnice wawelskiego wzgórza	190
Monumentalne budowle z czasów Mieszka i spór o baptysterium	193
Zespół rezydencjonalny czy ośrodek wczesnego chrześcijaństwa?	198
Pierwsze pochówki szkieletowe	203
Chryścianizacja a dary grobowe	208
Więcej pytań niż odpowiedzi	209
7. Władcy, elity, społeczeństwo: archeologia o ludziach z początków państwa polskiego	213
Ludzie i rzeczy	213
Wielcy nieobecni	215

Dostojnicy świeccy, duchowni i święci męczennicy: gdzie ich pochowano?	216
Elity państwa pierwszych Piastów: przykład Bodzi koło Włocławka	219
Dorośli i dzieci: elitarny cmentarz rodzinny?	225
Możni i pospolici na cmentarzach rządowych	227
Nekropole wojowników	231
„Duńscy” wojownicy z Ciepłego	232
„Warescy” wojownicy z Lutomińska	234
Nie tylko Ciepłe i Lutomińsk	236
Miejscowi i obcy: migracje regionalne i interregionalne	238
Związki krewniacze i międzypopulacyjne	240
„Niehciani” wśród miejscowych	243
Zdrowe społeczeństwo? O diecie mieszkańców ziem polskich sprzed tysiąca lat	246
Na co chorowali? Jak długo żyli?	250
8. Uwagi końcowe	253
Bibliografia	257
Summary	291
Indeks nazw geograficznych, miejscowych i etnicznych	305